

Rafaël, van wees tot pater

Behalve een aansprekende oom en getuige had mijn overgrootvader Ger Rutten (1909-1990) ook een zwager met een bijzonder levensverhaal. Wie in Limburg naar de naam van een pater vraagt, krijgt vast meer dan eens die van pater Karel te horen. Maar de bekendste pater die de provincie voortbracht is zeker niet de enige geestelijke die zijn sporen buiten de landsgrenzen heeft verdiend. In de van oorsprong zo katholieke provincie struinden paters tientallen jaren de wereld af om het evangelie te verspreiden. Een van hen was pater Rafaël, een broer van Gers echtgenote Mia. Hij werd geboren in 1910 in Horst als Cornil Hendrik Mechtild Zevenhoven. Cornil was het derde kind en de tweede zoon in het gezin van Willem Zevenhoven (1868-1920) en Carolina Duijf (1879-1916). Zij kregen naast Cornil nog drie zonen en twee dochters, onder wie Mia. Hun vader Willem was schoenmaker van beroep; diens elf jaar jongere vrouw Carolina was ten tijde van hun huwelijk werkzaam als dienstmeid, maar zorgde vanaf de geboorte van de kinderen voor hen en het huishouden.

De kinderen hebben allesbehalve rooskleurige kinderjaren. Zij komen er namelijk al snel alleen voor te staan. Nadat in 1916 eerst hun moeder sterft, overlijden kort daarna hun 3-jarige broertje Arnold in 1917 en hun vader in 1920. De overgebleven kinderen worden zo jong wees en zijn aangewezen op adoptieou-

ders en andere voogden. Die laatsten organiseren in april 1920 een veiling waarop de spullen worden verkocht die de kinderen van hun ouders erfdien: het ouderlijk huis, een stuk bouwland en meubels. Het zal voorlopig de laatste keer zijn dat het gezin als zodanig bij elkaar is: de kinderen worden gescheiden en komen op verschillende plekken in het land terecht. Cornils oudste zus Anna woont in 1924 in het naburige Wanssum, zijn jongste zusje Mia vertrekt naar Doetinchem, zijn oudste broer Matthias komt in het Brabantse dorp Maashees terecht en de twee jaar jongere Joep blijft in Horst achter.

Van Cornil is als enige onbekend waar hij na de dood van zijn vader wordt ondergebracht. Tot augustus 1934 studeert hij vermoedelijk theologie aan het kleinseminarie Rolduc in Kerkrade en reeds op 8 september 1933 treedt hij op 23-jarige leeftijd toe tot de orde van franciscanen. Na zijn studie verhuist hij naar Venray, vanwaar hij in 1936 als franciscaner frater naar Wijchen vertrekt. Hier, in het kerkdorp Alverna, wordt tussen 1886 en 1889 een groot franciscanenklooster gebouwd, een gebeurtenis die tevens de stichting van het dorp betekent. Alverna werd immers vernoemd naar La Verna, de berg in Toscane waar Franciscus van Assisi in 1224 zou hebben verbleven. De keuze voor Wijchen is daarmee goed te verklaren.

Op 10 september 1937 ontvangt Cornil namens mgr. Arnold Diepen, destijds de bisschop van Den Bosch, in de kapel van het klooster de tonsuur: het kaalscheren van de kruin als teken van toewijding aan God en verzaking aan seksualiteit. De dag daarna volgen de vier zogeheten mindere orden. Samen met hem wordt een veertigtal andere fraters gewijd. Het is tevens het eerste moment dat

we Cornil onder zijn kloosternaam Carolinus tegen zouden komen. Een naam die hij ongetwijfeld kiest uit eerbied voor zijn te jong overleden moeder Carolina.

Als pater Carolinus vertrekt hij aan het einde van diezelfde maand op missie naar Brazilië. In aanloop naar zijn vertrek wordt tijdens de missen in zijn geboortedorp Horst een 'liefdadigheidspredicatie' gehouden, waarmee driehonderd gulden wordt ingezameld. Volgens de *Nieuwe Venlosche Courant* "weer een schitterend bewijs van de mildadigheid van de parochianen [voor] het steunen van de goede zaak".

Het uiteindelijke afscheid van de elf missiepaters vindt plaats op 25 september 1937 in de kerk van Doddendaal in Nijmegen. Acht paters vertrekken naar Brazilië en drie naar Nederlands-Nieuw-Guinea. Na een afscheidspredicatie door de plaatselijke pastoor en vredesgroeten van de aanwezigen stappen de paters in een 'gereedstaande autobus'. Deze zal hen naar de dichtstbijzijnde haven hebben gebracht voor de oversteek naar hun missiegebieden.

De eerste bestemming van pater Carolinus wordt Visconde do Rio Branco, waar hij zich frei Rafaël (broeder Rafaël) gaat noemen. Hij komt terecht in een stadje met ongeveer 35.000 inwoners, gelegen in de deelstaat Minas Gerais, in het zuidoosten van Brazilië. Pater Rafaël zou er iets meer dan twintig jaar verblijven en er onder meer zijn 25-jarig kloosterjubileum vieren. De franciscaner vertegenwoordigers hadden in deze katholieke gebieden een groot aanzien. Tijdens zijn verblijf hier heeft pater Rafaël onder andere een column in het weekblad *A Semana* ('De

week'), waarin hij zeer conservatieve denkbeelden niet schuwt. Zo hekelt hij de vrijmet-selarij en preekt hij: 'wie niet bij de Kerk van Jezus hoort, is tegen haar'.

Vanuit Visconde do Rio Branco verplaatst pater Rafaël zich vanaf het begin van de jaren zestig naar het kleinere plaatsje Muzambinho, verder naar het noordoosten. Daar laat hij een onuitwisbare indruk achter. Daarvoor hoeven we slechts te kijken naar wat er heden ten dage over is van zijn nalatenschap: de grote, centrale weg door het stadje heet de Avenida Frei Rafaël (Broeder Rafaëllaan) en direct na zijn overlijden wordt een scholengemeenschap opgericht met zijn naam. Hoewel de school inmiddels van naam is veranderd, vinden we in de literatuur nog diverse verwijzingen naar frei Rafaël. Een bijzonder voorbeeld is de biografie van de vooraanstaande radio- en televisiepresentator en journalist Milton Neves (met twee miljoen volgers op sociale media), waarin hij terugkijkt op zijn jeugd in Muzambinho en daarbij frei Rafaël aanhaalt:

[...] de Nederlandse broeder Rafaël Zevenhoven, Botafogo-fan, [had] een onheilspellend silhouet van bijna 1,90 meter. Onze priester was een visionair, een man die zijn tijd ver vooruit was. Hij voorzag de wijdverbreide corruptie van de burgemeesters en benoemde dit wekelijks vanaf de preekstoel.

Daarmee maakt hij zich niet geliefd bij de gevestigde orde, maar wel bij de lokale bevolking. Net als vele andere franciscanen overigens die in al die jaren de revue zijn gepasseerd in Muzambinho. Onder hen een groot aantal Nederlanders. Ondanks die erkenning besluit Rafaël midden jaren zeventig terug te keren naar Limburg om ook hier nog iets voor

de mensen te kunnen betekenen. Op dat moment heeft hij bijna veertig jaar missionarisch werk in Brazilië achter de rug. In Nederland vindt hij onderdak bij broeders in Maastricht. Uiteindelijk blijkt zijn terugkeer echter van korte duur. Op de avond van 11 december 1976 slaat het noodlot toe. Na een eucharistieviering wordt Rafaël ter hoogte van het Dr. Poelsoord aan de Meerssenerweg in Maastricht geschept door een auto. Naar verluidt struikelt de pater bij het oversteken, kan de automobilist niet meer remmen en is een aanrijding onvermijdelijk. Hij overlijdt dezelfde avond nog op 66-jarige leeftijd aan zijn verwondingen. Het betekent een uiterst triest einde voor de pater, die veertig jaar in dienst van de mensen had gestaan en wiens leven al even ellendig eindigde als dat het een halve eeuw eerder was begonnen.

De woensdag na zijn overlijden wordt Rafaël herdacht in de kapel die de franciscanen tot hun beschikking hebben in de Capucijnenstraat in Maastricht. De ochtend daarop vindt de uitvaart plaats in de Kerk van Sint-Pieter boven. Daar wordt hij, ten noorden van het kerkgebouw, bijgelegd op het gedeelte met de graven van religieuze orden. Sinds 1978 deelt Rafaël er een kruis met Benjamin Henkes, die twee jaar na hem overleed. Het graf ligt er nog altijd ongeschonden bij.

Rafaël laat als celibatair geestelijke alleen zijn broers, zussen en religieuze broeders achter. De oudste zus van Rafaël, Anna, trouwt met Joseph Trommar en woont ten tijde van Rafael's overlijden in Eindhoven. Zij overlijdt aldaar in 1990 op 83-jarige leeftijd. Rafaël's jongste zuster Mia trouwt met Ger Rutten en woont in Heerlen. Zij overlijdt in 1988 op 74-jarige leeftijd. Haar wordt door Rafaël een indianenbeeld uit Brazilië nagelaten, dat tot op

de dag van vandaag in familiebezit is.

De broers van Rafaël trekken net als hij naar het buitenland, maar niet met religieuze motieven. Mathias verhuist in 1930 naar Nederlands-Indië, trouwt daar en krijgt er kinderen, wordt er failliet verklaard en sterft er in 1954 in Soerabaja. Hij was toen slechts 46 jaar oud en werkzaam als hoofdopzichter. Het Hoge Commissariaat in Indonesië, dat het koloniale gouvernement vervangt, doet na zijn dood postuum onderzoek naar zijn nationaliteit. Hoewel de inhoud van dit onderzoek pas op 1 januari 2025 openbaar wordt, weten we wel dat in 1957 tienduizenden Nederlanders het land moesten verlaten. Het is niet uitgesloten dat hem hetzelfde te wachten had gestaan. Joep ten slotte wordt schilder, emigreert met zijn vrouw en kinderen naar Brisbane (Australië) en overlijdt daar in 1984 op 72-jarige leeftijd. Hij ontbreekt in de overlijdensadvertentie van Rafaël uit 1976. Mogelijk waren de familiebanden niet optimaal meer of waren zij dat nooit geweest.

De medebroeders van Rafaël verkochten reeds in 1970 hun kerk en klooster. Tijdens Rafaël's verblijf is er nog slechts sprake van een kleine gemeenschap in een pand aan de Capucijnenstraat. De laatste paters vertrekken hier in 1980, waarmee een einde komt aan acht eeuwen aanwezigheid van de franciscanen in Maastricht. Alleen hun graven herinneren nog aan deze tijd.

Robin Rutten
29 april 2020

Bovenstaand artikel is een fragment uit het elfde hoofdstuk uit het boek 'Over de lijn die zuidwaarts ging', dat in de loop van 2020 moet verschijnen.